

“Eppur si muove” fluisterden ze aan de VUB. Hoger onderwijs : een kwestie van zuilen en waarden, of van wetenschap en kwaliteit ?

In verkorte versies verschenen in *De Morgen* van 6 december 2007 (p. 14) onder de titel “*Waarom Mieke Van Hecke de VUB niet mag uitsluiten*” en in de *De Standaard* van 6 december 2007 (p. 23) onder de titel “*Als verzuiling macht wordt*”

In *De Standaard* van 3 december 2007 opende een artikel met als titel “Geen info over de VUB, dat is maar normaal” als volgt: “Dat de laatstejaars die over hun verdere studiekeuze nadenken, verstoken blijven van informatie over de vrijzinnige VUB vindt Mieke Van Hecke, directeur-generaal van het katholieke onderwijs, niet meer dan normaal.” En wat verder in het artikel stelde ze het nog wat explicieter: “De VUB is een duidelijk vrijzinnige instelling. Wij gaan onze leerlingen niet aanraden zich daar in te schrijven.”

Wij zijn alvast verheugd dat Mieke Van Hecke de kwaliteit van het dynamisch onderwijs en het hoogstaand onderzoek van de VUB niet in twijfel trekt. We horen ook geen kritiek op de lage drempels tussen studenten en onderwijzend personeel, het gastvrije sociaal klimaat van de instelling, de inbedding van de universiteit in de enige Belgische grootstad. Die kwaliteiten van de VUB worden overigens gestaafd door goede tot uitstekende visitatierapporten van de VLIR, de uitstekende scores bij onderzoekssubsidiërende instellingen en de jaarlijkse studentenevaluaties. Maar waarom zouden we op deze wijze verder argumenteren ? Voor Mieke Van Hecke is kwaliteit geen doorslaggevend element in de keuze van een universiteit of een hogeschool. Wat doorweegt is “dat we op zoek gaan naar hogescholen en universiteiten die onze waarden delen”.

De vraag is natuurlijk in hoeverre ‘waarden’ verenigbaar zijn met de kwaliteit van onderwijs en onderzoek. Was het niet die Galilei de gevolgtrekkingen uit zijn experimentele waarnemingen moest inslikken voor een kerkelijk tribunaal dat tot taak had de waarheden in de pas te doen lopen van de waarden ? Volgens de legende kon de arme man nog net zijn eergevoel bewaren door “Eppur si muove” te fluisteren op het ogenblik dat hij boog voor de waarden, maar vooral plooidde voor de harde macht van de kerk en zijn brandstapels.

Dit voorval werd een historische mijlpaal. Niet alleen omdat Galilèi op dat ogenblik een aantal basisregels formuleerde die nog steeds de grondslag vormen voor de experimentele wetenschappen. Het werd ook het symbool van het principe dat het produceren en overbrengen van robuuste en betrouwbare wetenschappelijke kennis beantwoordt aan geheel andere criteria en voorwaarden dan het koesteren van waarden en het toetreden tot een geloof.

De onderlinge scheiding van wetenschappelijke onderzoek, het voeren van politiek en het belijden van geloof - die elk beantwoorden aan andere criteria - is door de eeuwen heen geëvolueerd tot één van de belangrijkste garanties van de rijkdom van de Westerse civilisatie. De verklaringen van Mieke van Hecke en vooral de nieuwe richtlijnen van het Vaticaan zijn dan ook zorgwekkend in de mate dat zij die fragiele evenwichten ongegeneerd van tafel vegen. De katholieke waarden lijken opnieuw te prevaleren op de kwaliteit van het onderwijs en de wetenschappelijke kennis, in de mate zelfs dat het kennisnemen van de programma's van niet-katholieke onderwijsinstellingen aan de leerlingen van het katholiek secundair onderwijs worden ontzegd.

Dit alles is des te zorgwekkender omdat deze uitspraken niet alleen staan. In Vlaanderen zijn het ‘creationisme’ en de ‘intelligent design’ (alweer zo’n voorbeeldige verwarring tussen kennis en geloof) aan een sterke opgang bezig. Op Europees niveau werd de Resolutie 1580 van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa die waarschuwt voor de gevaren van het creationisme en pleit voor het behoud van de scheiding tussen godsdienst en wetenschap gelukkig goedgekeurd. Verontrustend is dat één derde van de parlementairen tegenstemde waaronder die van de fractie van de Europese Volkspartij die geleid wordt door niemand minder dan Luc Van Den Brande, een boegbeeld van het Vlaams katholicisme. En wat te denken van het feit dat de rectoren van de Belgische Katholieke universiteiten zich, niet eens zo lang geleden, inzake onderzoeksgelateerde bio-ethische kwesties bij de paus moesten verantwoorden ?

Het voorgaande plaatst al heel ernstige vraagtekens bij de verzuiling van wetenschap en onderwijs. Maar naast deze gevaarlijke injectie van de katholieke waarden in de sfeer van wetenschap en onderwijs, speelt nog een andere factor, die al aanwezig was ten tijde van Galilei, een belangrijke rol. Die factor heet ‘macht’, zelfs al noemt Mieke Van Hecke die eufemistisch ‘normale verzuiling’. Inderdaad: sinds de vorming van de universitaire associaties op basis van levensbeschouwing heeft de verzuiling effectief terug haar intrede gedaan in het hoger onderwijs in Vlaanderen. De katholieke hogescholen horen bij Leuven, onafhankelijk waar ze gevestigd zijn, wat maakt dat de Leuvense associatie zich, gesteund door het Katholiek establishment, heeft ontwikkeld tot een netwerk dat heel Vlaanderen bedekt. Voor de hand liggende samenwerkingen, zoals bijvoorbeeld tussen de VUB en KUB, werden radicaal gekapitteld. “Waarom wordt er over verzuiling zo negatief gedaan?” klinkt dan, gegeven de machtsverhoudingen, een beetje raar, zeg maar ‘tsjeverig’, in de oren. ‘Normale verzuiling’ wordt dan een schroomloze bulldozer in een landschap van fijne door de geschiedenis geweven evenwichten.

“Een open, katholieke zuil is toch geen probleem?”. Natuurlijk is openheid geen probleem, ... Dat een school verankert in zijn buurt, dorp, stad of regio is evident. Maar een zuil die bewust zijn leerlingen informatie onthoudt over wat er elders aangeboden wordt, ongeacht of het goed of minder goed is, ongeacht of het dichtbij of veraf is, ongeacht de kwaliteit van het geboden onderwijs en onderzoek, vertoont juist geen enkele openheid. En dat is des te erger omdat het katholiek onderwijs leeft van subsidies die haar worden verleend door de seculiere staat die juist gedragen wordt door principes van openheid, transparantie en pluralistische seculariteit.

Daarom richt dit debat zich ook tot de politieke verantwoordelijken. Nog maar pas werd door de minister van onderwijs het einde van de schoolkwestie aangekondigd door “de lat gelijk te leggen” voor alle netten. Dat zou echter ook moeten betekenen dat niet alleen het financiële debat maar ook het inhoudelijke debat is beslecht en dat alle door de belastingsbetaler gesubsidieerde onderwijs handelt als een openbare dienstverlener die elke jonge burger informeert over de gehele diversiteit van onze open samenleving. Er is geen enkele reden -en het is aan de minister om daarop toe te zien - om publieke gelden te stoppen in sectaire en particuliere projecten.

Onze houding is heel anders, beste Mieke Van Hecke: als er verschillende visies zijn, dan worden die op een gepaste wijze met elkaar geconfronteerd. Gaat het om wetenschappelijke controverses dan moeten wetenschappers en *peers* elkaar overtuigen overeenkomstig de gebruiken en geplogenheden van hun disciplines, voorbij de zuilen, voorbij de grenzen.. Gaat het om debatten over waarden, dan bestaan daar andere kanalen voor zoals de politiek en de

media. Gaat het om informatie aan jonge mensen, dan moeten wij proberen die een zo breed en eerlijk mogelijk palet aan mogelijkheden voor te leggen. Zo hoort het in een democratische en open samenleving. Dit zijn de principes waarvoor wij aan de VUB staan. En net als de geschiedenis, heeft onze ervaring ons geleerd dat mensen met een open en kritische geest, ongeacht hun afkomst of levensbeschouwing, altijd wel hun eigen weg vinden. En die weg, hoe kan het ook anders, doorbreekt de muren die door zuilbewakers allerhande worden opgetrokken en angstvallig bewaakt.

Jan Danckaert, Serge Gutwirth, Jean Paul Van Bendegem, Jenneke Christiaens, Eric Corijn en Jan Steyaert zijn respectievelijk fysisch, jurist-criminoloog, filosoof-wiskundige, pedagoog-criminologe, filosoof en bio-ingenieur verbonden aan de VUB